ॐ

संस्कृतभारती (उत्तरतमिळनाडु)

पत्राचारद्वारा संस्कृतम्

परीक्षा - शिक्षा

कालावधिः - होरात्रयम् **अङ्काः - १००**

आषाढः - विलम्बिसंवत्सरः **जूलै - २०१८**

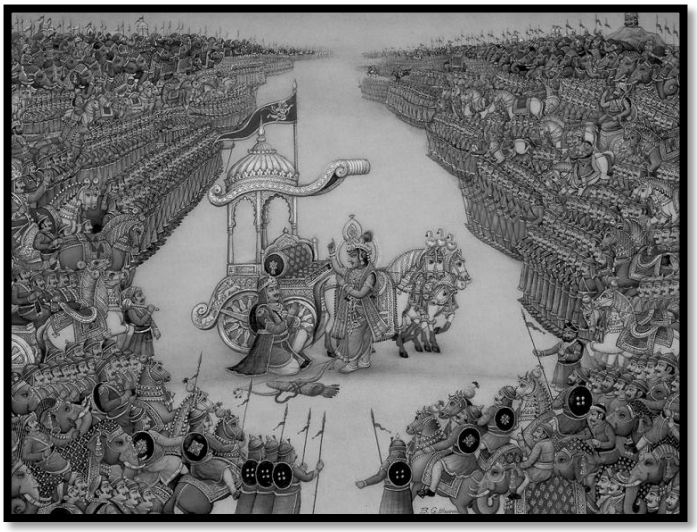

॥ भवितव्यानां द्वाराणि भवन्ति सर्वत्र ॥

नाम _____

(full name with initials / surname)

जङ्गमदूरवाणी सं. (Mobile. No.) _____

पञ्जीकरणसङ्ख्या(Regn. No.) _____

वासप्रदेशः (Res. Area) _____

परीक्षाकेन्द्रम् (Exam centre)_____---

अवधेयम् - द्वितीयतृतीयभागस्थ-प्रश्नानां उत्तराणि (Part II & III) उत्तरपत्रे लिखत ।

प्रथमो भागः

I) (अ) अधः दत्तानां कृदन्तानाम् इतरे वचनरूपे लिखत। (6)

एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
१) ----------	स्मरन्तौ	----------
२) प्रचलतः	----------	----------
३) ----------	लालयन्त्यौ	----------
४) मोदमानस्य	----------	----------
५) ----------	----------	शृण्वतीभ्यः
६) ----------	----------	खादद्भिः

(आ) आवरणे दत्तस्य क्रियापदस्य उचितं शतृ-प्रत्ययान्तं रूपं रिक्तस्थाने लिखत । **(6)**

१) शिशुः क्षीरं ---------- हसति । (पिबति)

२) ---------- यानानि अहं दृष्टवती । (गच्छति)

३) व्याधः ---------- मृगम् अनुसृतवान् । (धावति)

४) ---------- बालिकयोः पुस्तके एते । (क्रीडति)

५) वेगेन ---------- नद्यां मीनाः सन्ति । (प्रवहति)

६) ---------- छात्रया मध्ये-मध्ये चिन्तनं कृतम् । (लिखति)

(इ) क्रियापदस्य उचितं शानच्-प्रत्ययान्तं रूपं रिक्तस्थाने लिखत। **(6)**

१)कार्यं ---------- पुत्रं दृष्ट्वा माता सन्तुष्टा । (कुरुते)

२) कष्टानि ---------- सा क्षमया जीवति । (सहते)

३) भिक्षुक: धनं <u>याचते</u> । ---------- तं कश्चन निन्दितवान् ।

४) ---------- रोगात् शिशुः क्षीणबलः जातः । (बाधते)

५) पण्डितान् ---------- रामस्य समीपं भवान् गच्छतु । (सेवते)

६) देवः <u>त्रायते</u> । ---------- देवस्य भक्तः अनुग्रहं प्राप्नोत् ।

(ई) सति-सप्तमी-प्रयोगं कृत्वा वाक्यानि लिखत । **(3)**

१) श्रीरामः वनं गतः । दशरथः प्राणान् त्यक्तवान् ।

---

२) यदा महिला प्रस्थितवती तदा तस्याः सखी आगता ।

---

३) परीक्षाभवने यदा छात्राः लिखन्तः आसन् तदा परिशीलकः प्रविष्टवान् ।

(।।) (अ) सन्धिं कुरुत । सन्धिनाम च लिखत । (पञ्चानाम्) **(5)**

१) एषः + इच्छति (२)छात्रः + तिष्ठति (३) तत् + शुभम् (४) पतद् + हिमम्

(५) चित् + मयम् (६) मुं + डनम् (७) बालः + हसति (८) पितुः + आज्ञा ।

	सन्धि-विभागः	**सन्धिनाम**
१)	--------- + ----------	----------
२)	--------- + ----------	----------
३)	--------- + ----------	----------
४)	--------- + ----------	----------
५)	--------- + ----------	----------

(आ) सन्धिं विभज्य सन्धिनाम लिखत । (पञ्चानाम्) **(5)**

१) रामश्छात्रः (२) तड्डमरुः (३) मधुलिडस्ति (४) षडाननः

(५) अस्मत्पुत्रः (५) वाणीं वन्दे (६) कम्पनम् (७) बालस्ततः (८) मुनिरिति ।

	पदम्	**सन्धिनाम**
१)	----------	----------
२)	----------	----------
३)	----------	----------

४) ---------- ----------

५) ---------- ----------

(III) (अ) एतानि पदानि उपयुज्य वाक्यानि रचयत । (पञ्चानाम्) (5)

१) ज्ञात्वा (२) पाठयितुम् (३) खादितव्यम् (४) लभमानः (५) धावन्त्यः (६) गम्यते ।

(आ) उचितं कृदन्तरूपं / लकाररूपं लिखत । (दशानाम्) (5)

१) हस् (शतृ-स्त्री.) ---------- (२) श्रु (तुमुन्) ----------

३) सह् (शानच्-पुं.)---------- (४) वस् (क्तवतु--पुं.) ----------

५) पाल् (तव्यत्) ---------- (६) रक्ष् (क्त्वा) ----------

७) ध्यै (कर्मणि लट्)---------- (८) धा (विधिलिङ्)----------

९) स्मृ (अनीयर्) ---------- (१०) चुर् (शतृ--स्त्री.) ----------

११) क्रीञ् (क्त-नपुं.) ---------- १२) लभ् (लङ् लकार:) ----------

(इ) उचित-पदं " ✓ " इति चिह्नेन अङ्कयत । (5)

१) "गच्छन्ती" - अस्य चतुर्थी विभक्तिरूपम् (गच्छन्तीनाम / गच्छन्त्याः / गच्छन्त्यै) ।

२)" बुद्धिर्योगे" अत्र सन्धि: - (श्चुत्वसन्धिः / विसर्ग लोपः / विसर्ग-रेफः) ।

३) " सेव्- सेवते" - अस्य शानच्-पुंलिङ्ग-रूपम् (सेव्यमानः / सेव्यते / सेवमानः) ।

४) "शृणोति" – अस्य कर्मणि रूपम् (श्रूयते / श्रूयमाणम् / श्रूणूयते)।

५) " रोदिति"- अस्य क्त प्रत्ययः (रोदितः / रुद्यते / रुदितः) ।

(ई) गणे अनर्हं पदं पृथक्-कुरुत । **(4)**

				✓
उदा.	**पश्यन्ती,**	**शृण्वती,**	**वदन्ती,**	**नमन्ति**
१)	गङ्गा	यमुना,	सरस्वती,	कपिला
२)	अयोध्या,	मथुरा,	काशी,	रामेश्वरम्
३)	अर्जुनः,	कौन्तेयः,	हृषीकेशः,	गुडाकेशः
४)	सीता,	अहल्या,	मन्दोदरी,	गान्धारी

(IV) (अ) मेलयत । **(5)**

१) अणिमा	मोक्षपुरी	( )
२) भयानकः	चिरञ्जीवी	( )
३) धैवतम्	सिद्धिः	( )
४) विभीषणः	रसः	( )
५) अवन्तिका	स्वरः	( )

(आ) साधु ✓ / असाधु X इति लिखत । **(5)**

१) मूकः इति कश्चन देवः आसीत् । ---------- ।

२) इन्द्रः वार्तां श्रुत्वा सन्तुष्टः । ---------- ।

३) भोगे दैन्यभयं भवति । ----------।

४) उपमा कालिदासस्य, भारवेः पदलालित्यम् ।--------- ।

५) भवितव्यानां द्वाराणि भवन्ति सर्वत्र ।---------- ।

द्वितीयः भागः - संस्कृतभाषया उत्तराणि लिखत ।

(V) एकवाक्येन उत्तरं लिखत । (पञ्चानाम्) **(5)**

१) द्वारकानगरं कुत्र अस्ति ?

२) धर्मराजस्य भीतिः का ?

३) श्रीकृष्णः किं कर्तुं निश्चितवान् ?

४) अर्जुनः कुत्र अवसत् ?

५) इन्द्रः किमर्थं मुनिवेषं धृतवान् ?

६) श्रीकृष्णः केन सन्तुष्टः जातः ?

७) शिशुपालः किं न असहत ?

(VI) (अ) गद्यांशं पठित्वा संस्कृतेन उत्तरं लिखत । **(6)**

सप्तशतवर्षात्मके (११०० त: १८०० पर्यन्तम्) विदेशीयानाम् आक्रमणसङ्घर्षयुगे अन्तिमविजयस्य शिल्पी आसीत् छत्रपतिः । १६३० वर्षस्य फेब्रवरीमासस्य नवदशे दिनाङ्के शिवनेरीदुर्गे शिवस्य जन्म अभवत् । पिता शहाजिराजः माता च जीजाबायी । स्वाभिमानः देशं प्रति अभिमानः च यथा पुत्रे वर्धेत तथा अम्बा तं पालितवती । बाल्यकालैव शिवाजिः धैर्यशाली, तीक्ष्णमतिः च आसीत् । सः स्वस्य महतः जीवनस्य प्रेरणां जन्मना एव प्राप्तवान् इति भाति । तस्य शिक्षणाय पिता, वयोवृद्धं ज्ञानवृद्धं राजनीतिनिपुणं कोण्डदेवं नियुक्तवान् । गुरुणा उक्ताः रामकृष्णयोः, भीमार्जुनयोः, हनुमतः, वीराणां च कथाः शिवाजिः आसक्त्या (इच्छया) शृणोति स्म । क्रीडाः अपि तस्मै अत्यन्तं रोचते । तत्रापि समवयस्कैः बालकैः सह तादृशे क्रीडने तस्य रुचिः आसीत् यत्र सः मृत्तिकया दुर्गं रचयित्वा युद्धं करोति स्म । छत्रपतिशिवाजेः जन्मदिनं हिन्दुभूमेः इतिहासे अमृतदिनम् इव आसीत् ।

१) शिवाजेः गुरुः कीदृशः आसीत् ?

२) गद्यांशतः भूतकालार्थ-बोधक-पदानि चित्वा लिखत ।

३) माता जीजाबायी शिवाजिं कथं पालितवती ?

४) गुरोः सकाशात् बालकः शिवाजिः केषां कथाः श्रुतवान् ?

५) बालकं शिवाजिं दृष्ट्वा एव ज्ञायते स्म यत् एषः अग्रे साम्राज्यम् पालयिष्यति इति । कथम् ?

६) गद्यांशे विद्यमानानि अव्ययपदानि चित्वा लिखत ।

(आ) एकं विषयमधिकृत्य 6-8 वाक्यैः संस्कृतेन प्रबन्धं लिखत । **(5)**

(१) संसकृतसम्भाषणाय मम प्रयत्नः । (२) प्रातःस्मरणीयाः ।

तृतीयः भागः (संस्कृत / तमिल् / आङ्ल / मातृभाषया वा लिखत)

(VII) (अ) पदविभागम्, अन्वयं, तात्पर्यं च लिखत । (एकस्य श्लोकस्य) **(6)**

१) ततः श्वेतैर्हयैर्युक्ते महति स्यन्दने स्थितौ ।
माधवः पाण्डवश्चैव दिव्यौ शङ्खौ प्रदध्मतुः ॥ (अथवा)

२) स घोषो धार्तराष्ट्राणां हृदयानि व्यदारयत् ।
नभश्च पृथिवीं चैव तुमुलो व्यनुनादयन् ॥

(आ) ससन्दर्भं विवृणुत । (द्वे एव) **(6)**

१) "मुनिश्रेष्ठ । तवागमनेन अस्माकं जन्म सफलम्" ।

२) "श्रीकृष्णः एव सर्वोत्तमः पूजार्हः " ।

३) "शिशुपालः शूरः, सः युद्धसन्नाहं करोति । त्वं तं शरणं गच्छ" ।

४) "दुर्योधनः राज्यसिंहासने स्थितः । तथापि भवतां विषये स भीत:"।

(VIII) (अ) सन्धिच्छेदं प्रदर्श्य प्रतिपदार्थं तात्पर्यं लिखत । (एकस्य सुभाषितस्य) (5)

१) आयत्यां गुणदोषज्ञः तदात्वे क्षिप्रनिश्चयः ।
अतीते कार्यशेषज्ञो विपदा नाभिभूयते ॥

अथवा

२) सत्यं तपो ज्ञानमहिंसतां च
विद्वत्प्रणामं च सुशीलतां च ।
एतानि यो धारयते स विद्वान्
न तत्र शास्त्राध्ययनं हि कारणम् ॥

(आ) एकं न्यायं विवृणुत । **(2)**

पिष्टपेषणन्यायः / घट्टकुटीप्रभातन्यायः / बकबन्धप्रयासन्यायः

(इ) एकस्याः प्रहेलिकायाः उत्तरम् अर्थं च लिखत । **(3)**

१) पूजायां किं पदं प्रोक्तं किं वा पुरुषवाचकम् ।
क आयुधतया ख्यातः प्रलम्बासुरविद्विषः ॥ (अथवा)

२) राज्ञः सम्बोधनं किं स्यात् ? सुग्रीवस्य तु का प्रिया ?
अधनास्तु किमिच्छन्ति ? आर्तैः किं क्रियते वद ॥

(ई) एकस्याः सूक्तेः अर्थं लिखत । **(2)**

१) उत्तिष्ठत, जाग्रत, प्राप्य वरान्निबोधत ।

२) सतां हि सन्देहपदेषु वस्तुषु प्रमाणमन्तःकरणप्रवृत्तयः ।

वदतु संस्कृतम् ॥ शुभम् ॥ *जयतु भारतम्*